

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRENME TERCİHLERİ

*Doç. Dr. Nihan YAĞIŞAN
Selçuk Ü. Eğt. Fak. GSEB.MEABD*

*Doç. Dr. Ali Murat SÜNBÜL
Selçuk Ü. Eğt. Fak. EPÖABD*

ÖZET

Bu araştırma, Güzel Sanatlar Bölümündeki öğrencilerin öğrenme tercihlerini belirlemek ve bu tercihlerin anabilim dalı, cinsiyet ve sınıf düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-iş ve Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda 2008-2009 öğretim yılında öğrenim görmekte olan seçkisiz örneklem yöntemiyle seçilmiş 201 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında, Vark Öğrenme Tercihleri Envanteri kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise öğrencilerin cinsiyet, sınıf ve anabilim dalı değişkenlerine göre bağımsız t testi ve varyans analizi ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

Araştırma bulgularına göre şu sonuçlar elde edilmiştir; müzik eğitimi öğrencileri tüm öğrenme stillerini (görsel, işitsel, okuma-yazma, devinimsel) aktif olarak kullanırken (çoklu öğrenme stili), resim-iş öğrencileri daha çok görsel stilleri tercih etmektedir. Cinsiyet açısından ise kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Sınıflara göre her iki anabilim dalında da öğrenme tercihlerinin farklı dağılımlar gösterdiği ortaya çıkmıştır.

***Anahtar kelimeler:** Güzel sanatlar öğrencileri, resim-iş, müzik eğitimi, öğrenme biçimleri, Vark öğrenme tercihleri*

GİRİŞ

Bilgi çağı olarak tanımlanan yaşadığımız bu dönemde devamlı olarak değişen ve yenilen bilginin en doğru şekilde ve en kısa sürede edinilmeye çalışılması, her alanda olduğu gibi eğitimde de birtakım değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Söz konusu değişikliklerin bireysel öğrenme süreci ve bireysel farklılıklar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. O nedenle eğitimin hemen hemen bütün alanlarında yapılan son yıllardaki çalışmalarda, bilgiyi alma ve aktarma sürecinde kişisel öğrenme ve algılamalar üzerinde durularak birey için en iyi yöntemin bulunması amaçlanmaya başlanmıştır.

Felder (1996), bilgiyi alma ve işleme sürecinde, öğrencilerin tercih ettikleri karakteristik bir takım yöntemler olduğunu belirterek, kimi öğrencilerin veriler ve işlemler üzerinde odaklanırken, kimilerinin kuramlar ve matematiksel modellerde daha rahat olduklarını, bir kısım öğrencilerin şemalar, resimler ve grafikler gibi bilginin görsel formlarına, bir kısmının da yazılı ve sözlü açıklamalara daha güçlü tepki verdiklerini, bunlar gibi bir grup öğrencinin etkin ve etkileşimli öğrenmeyi tercih ettiklerini, bir başka grubun ise daha içsel ve bireysel yöntemleri tercih ettiğini ifade etmektedir. Yazara göre, söz konusu farklılıklar öğrencilerin farklı öğrenme biçimlerine sahip olduklarını göstermektedir (akt. Tuna, 2008).

Literatürde öğrenme biçim/stil/tercihlerine yönelik pek çok tanım geliştirilmiştir. Keefe'ye göre, bireylerin, öğrenme durumlarını nasıl algıladıklarına, onlarla nasıl bir etkileşime

girdiklerine ve nasıl tepkide bulduklarına ilişkin bilişsel, duyuşsal ve fizyolojik özelliklerinin örüntüsüne ‘öğrenme stili’ adı verilir (akt. Ekici, 2003). Kolb’a göre öğrenme stili, bilgiyi alma ve işlemede kişisel olarak tercih edilen yöntemdir (akt. Gencel, 2006). Dunn ve Dunn (1993) ise öğrenme stilini, her bireyde farklılık gösteren, bireyin yeni ve zor bilgi üzerine konsantre olması ile başlayan, bilgiyi alma ve zihne yerleştirme süreciyle devam eden bir yol olarak ifade etmiştir (akt. Tuna, 2008). 1940’larda başlayıp 1970’lerde hız kazanan öğrenme biçimleri çalışmalarıyla beraber bu stilleri belirlemeye yönelik pek çok envanter de geliştirilmiştir.

Günümüzde eğitimin hemen hemen her alanında geleneksel öğretim yöntemlerinin yerini ‘öğrenci merkezli’ öğretim yöntemlerine bırakması, yani öğrenimin gittikçe bireyselleşmesi öğrencinin bireysel özelliklerini ve onların öğrenme tercihlerini hakkında bilgi sahibi olmayı gerekli kılmaktadır. Çünkü artık, eğitimcilerin, bütün öğrencilerin aynı şekilde öğrenebileceği varsayımını bir kenara bırakarak, öğrencilerdeki bireysel farklılıkların bilincinde olarak öğrenme-öğretme sürecinde seçtiği yöntem, yaklaşım ve tekniklerin çeşitliliğiyle her öğrenciye ulaşmaları gerekmektedir. Dunn & Dunn (1993) “eğer bir öğrenci bizim öğrettiğimiz gibi öğrenemiyorsa, onun öğrendiği şekilde öğretmek biz öğretmenlerin görevidir” diyerek öğrencinin öğrenme tercihlerinin önemini gözler önüne sermiştir.

Bireylerin anlama, düşünme, analiz etme yöntemlerinde olduğu gibi öğrenme yöntemlerinde de farklılıklar vardır. Her bireyin öğrenme biçimi aynı değildir. Öğretmenin öğrencisinin öğrenme stilini tanınmasının gerekliliği yanında, öğrencinin de kendi öğrenme tercihleri hakkında bilgi sahibi olmaları ve doğru öğrenme stratejilerini kullanmaları motive olabilmeleri ve süreci kendi açılarından en verimli şekilde kullanabilmeleri için son derece gereklidir. Öğrenme biçimine uygun eğitim, kalıcı yararlar sağlaması yanında öğrenmeyi daha keyifli hale getirecektir. Aksi takdirde eğitim çabalarının bir bölümü boşa gidecektir.

Öğrenme biçiminin, genellikle kabul edilen üç türü vardır. Bunlar görsel (visual), işitsel (auditory) ve bedensel/dokunsal (kinesthetic) biçimlerdir (Şimşek, 2002). Bu üç tür ‘algısal öğrenme’ içinde tanımlanır. Algısal Öğrenme; nesnelere duyu organları yoluyla anlamlandırma ve bu yolla öğrenmedir (akt. Sökezoğlu, 2003).

Bazı insanlar görerek daha iyi öğrenirken, bazılarının işitsel yönü daha güçlüdür, seslerden etkilenir, bazıları ise dokunsal olarak daha rahat algıladıkları için öğrenmeye aktif olarak katılmak ister. Bireylerin bir kısmı bu öğrenme tarzlarının birkaçını bir arada kullanırken, bir kısmında ise tek stil daha baskın unsur olarak göze çarpabilmektedir.

Görüntülerle daha iyi öğrenenler ‘görsel’, seslerle daha iyi öğrenenler ‘işitsel’, dokunma yoluyla daha iyi öğrenenler ise ‘dokunsal/devinimsel/kinestetik’ olarak sınıflandırılmaktadır. Görsel, işitsel ve devinimsel bireylerin öğrenme özellikleri birbirinden farklıdır.

Özellikle alanımız olan müzik eğitimi ve onun önemli bir boyutunu oluşturan çalgı eğitimi görsel, işitsel ve dokunsal/devinimsel/bedensel algı türlerinin çoğunu içinde barındıran bir süreçtir. O nedenle, tamamen uygulamaya dayalı ve birebir olarak yapılan çalgı derslerinde öğrencilerin algı türlerinin belirlenmesinin ve bu türlere göre geliştirilip uygulanacak yöntemlerle yapılacak olan derslerin/çalışmaların daha etkili ve yararlı olacağı açıktır. Zira, öğrencilerin sahip oldukları öğrenme stili tercihleri öğrencilerin derse yaklaşımlarını, öğrenme için harcadıkları çabayı ve sonuç olarak o derste gösterecekleri performansı etkileyecektir.

Bu noktada, öğrenme tercihlerinin müzik eğitiminde ve özellikle de bu stillerin en belirgin uygulama alanı olan çalgı eğitimine yansımaları ve bunlara yönelik çalışma ve öğretim yöntemlerinin neler olabileceğine dair şöyle bir genel yaklaşım sunulabilir.

ÖĞRENME TERCİHLERİ: GÖRSEL		
Genel Özellikler	Müzik Öğrencilerindeki Genel Yansımaları	Çalışma ve Öğretim Yöntemleri Önerileri
<p>İnsanlar % 83 oranında göreerek öğrenirler. Bu noktadan hareket ederek, göreerek öğrenmenin "en etkili öğrenme biçimi" olduğunu söyleyebiliriz. Görsel stile sahip öğrenciler;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dersin içeriğini anlayabilmek için öğretmenin beden dilini ve mimiklerini görmeye ihtiyaç duyarlar, • Gördüklerini, duyduklarını zihinlerinde canlandırabilirler. • Bütünü görmek isterler ama ayrıntılar da oldukça önemlidir. • Şemalar, haritalar, grafikler, resim ve tablolarla çalışmaya önem verirler. Renkleri kullanma, önemli yerlerin altını çizme, belleğinde tutulması gerekenleri listeleme gibi çeşitli notlar alırlar, • Görüntülü kayıtlar izlemeyi tercih ederler. • Konuları mümkün olduğunca görsel malzemeyle çalışmaları (renkli kalem kullanma, not tutma, şekil çizme gibi) öğrenmelerini kolaylaştıracak ve verimlerini arttıracaktır (Ömür, 2003;Sökezoğlu, 2003). 	<ul style="list-style-type: none"> • Eseri baştan sona çalmayı tercih edip, sonrasında ise ayrıntılara odaklı olduğundan her bölümü yavaş yavaş pekiştirirler. • Notaları şekil olarak algıladığından iyi bir okuyucudur, notayı doğru deşifre eder. • Kulaktan çalmayı sevmez. Basılı olan her türlü egzersiz kitaplarını, alıştırmaları, eserleri çalışmayı sever. • Okuduğu metne bağımlı olduğu için ezber problemi vardır. Ezberlese bile, eseri şekil olarak gözünün önüne getirerek yorumlayabilir. • Çoğu eğitime göre mekanik çalma ihtimalleri yüksektir (Gökbudak, 2003). • Yazılı partiyona odaklandığı için bedensel sürecin çok fazla farkında olmayabilir. • Herhangi bir kayıttan dinlemekten ziyade görselliğinde içinde yer aldığı konser, vcd kaydı izleme gibi aktiviteler daha çok ilgilerini çekecektir. 	<ul style="list-style-type: none"> • İlk etapta eserin tamamını görsel anlamda tanımasını sağlanmalıdır. Özellikle parçanın solfejini yapılması, ölçü sayısı, donanımı, dinamikler, notaların grafiksel akışı, parçanın teknik özellikleri (akorlar, arpejler, aralıklar)vb.lerinin görsel olarak analitik incelemelerinin yapılması (Sökezoğlu, 2003; Gökbudak, 2003) yararlı olacaktır. • Görsel öğrenci bilgiye görsel bir madde eşlik ettiğinde bilgiyi daha kolay öğrenip hafızasında tutacağından; eser çalıştırılırken çeşitli şekil ve semboller gibi görsel malzemelerden yararlanılması sağlanmalıdır. Örn; crescendo da; < işaretinden faydalanma, açıktan koyuya boyama, üçlemelerde üçgenleri (Δ) kullanma, farklı ritm kalıplarında ve dikkat isteyen pasajlarda farklı simgeler kullanma vb. (Ömür, 2003). • Görsel algısına hitap edecek tarzda motivasyon cümleleri kurmak (örn; yaddaki sekiz ∞ hareketini ne güzel yaptın gördün mü gibi..) • Eseri yada çalışılan teknik konuyu görsel imgelerle, olaylarla, hayallerle birleştirmesini sağlamak (temel yay sürüşlerinde dalgasız bir denizi hayal etmesi). Bu yöntem çalıştaki ifade gücünü artırıp mekanik çalıştan da uzaklaştıracaktır.
ÖĞRENME TERCİHLERİ: İŞİTSEL		
Genel Özellikler	Müzik Öğrencilerindeki Genel Yansımaları	Çalışma ve Öğretim Yöntemleri Önerileri
<p>İşitsel biçime sahip öğrenciler müzik ve sesli uyarıcılara karşı duyarlıdırlar. Konuşmak, tartışmak, dinlemek, anlatmak, ses tonu, konuşmanın hızı, dil, melodi bu biçime sahip öğrencilerin önemsedikleri ve tercih ettikleri şeylerdir. Sözel yönergeleri iyi hatırlar; anlamadığı konular üzerinde tartışmayı sever; sınıf ve grup etkinliklerine katılarak tartışmacı bir ortamda öğrenme-öğretme sürecini yaşamayı tercih ederler.</p> <ul style="list-style-type: none"> • İşitsel zihne sahip öğrenciler, dersi en iyi öğretmeni dinleyerek 	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenirken işitsel algılamaları oldukça açıktır. Çalışacağı eseri ilk olarak, CD den ya da öğretmenden duymayı tercih eder. Duyduğunu yaparak, tekrarlayarak öğrenir. • Kulaktan çalmayı ve doğaçlama yapmayı sever, notaya bağımlı kalmaktan hoşlanmaz. O nedenle nota okuma konusunda dikkatsiz davrananlar, eseri 	<p>Müziğe en yatkın olduğu söylenen öğrenciler daha çok işitsel ve devinimsel olanlardır.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dinleyerek ve tekrarlayarak öğrenmeyi sevdikleri için bilginin öncelikle işitsel yolla sunulması önemlidir. Çalışacağı eseri/ etüdü çalarak yada kayıtlardan dinleterek tanıtılması, • Nota okuma konusundaki dikkatlerini geliştirmek ve eserin orijinalitesine bağlı kalmak için eserin solfejini

<p>öğrenirler.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Olayların ve bilginin seslerle ilgili yanını hatırlarlar. • Çoğunlukla ilişkilendirerek öğrenirler. Konular arasındaki bağlantıları prensipleri ve mekanizmaları öğrenmek isterler. • Detaylara takılırlar. Çalıştıkları konuda sık sık geri dönüşler yaparlar. • Gürültüden çok etkilenirler, Zihin dağıtıcı sesler konsantrasyonlarını bozar. O nedenle sessiz bir çalışma ortamını tercih ederler. • Okuyarak değil, dinleyerek daha iyi öğrenirler. • Metni okumak zorunda kaldıklarında yüksek sesle okurlar. Çalıştıkları konuyu birilerine anlatmak isterler ya da içlerinden ve dışlarından tekrar ederler. • Üzerinde çalıştığı konuyu yüksek sesle okumaları ya da başka arkadaşlarıyla çalışmaları, öğrenmelerini kolaylaştıracak ve verimlerini arttıracaktır (Sökezoğlu, 2003). 	<p>kendilerine göre yorumlayanlar genellikle bu gruptandır. Bunun yanında sıkılmadan saatlerce teknik de çalışabilirler.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ses tınısını etkilediğini/güzelleştirdiğini düşündükleri her türlü teknik değişiklikleri (duateler, farklı dinamikleri kullanma, çalgının fiziksel özellikleriyle oynama vb.) rahatlıkla deneyebilirler (Gökbudak, 2003). • Çok kolay ezberlerler. Ezberlerken çok fazla tekrar ederler ve dinlerler. Çaldıklarını kaydederek ve başkalarına dinleterek çalışmayı severler. • Çıkdıkları ses konusunda çok titiz olduklarından etkili bir tona sahiptirler (Gökbudak, 2003). Müzikaliteleri görsellere göre daha gelişmiştir. 	<p>yaptırmak. Parçanın teknik özelliklerini sözel anlatımlarla analiz etmek. Böylelikle anlatım yönlerini kullanmasını sağlamak yanında, çalmadan önce öğrencinin esere adapte olmasını ve dikkatini toplamasını sağlamak,</p> <ul style="list-style-type: none"> • İşitsel öğrenciler ilişkilendirerek öğrendikleri için, sözel ve çalgısal deşifrelerde daha önce öğrendikleriyle bağ kurmalarını ve analiz yeteneklerini geliştirmelerini sağlamak, • Parçanın ve çalgının teknik özellikleri (örn,dinamikleri) öğretilirken sözel vurgulamalarla bağdaştırmak (Ömür, 2003). • Yine doğrudan işitsel algılamasına hitap edecek tarzda eleştiri veya övgü sözcükleri kullanmak, • Çalışma yöntemleri içine kayıt yaparak ve dinleterek çalışmayı dahil ettirerek kendilerini analiz etme özelliğini geliştirmek. Hatta bu kayıtlara görselliği de dahil ederek postürel bozukluklar, teknik hatalar gibi çalma esnasında gözden kaçırdıklarını fark etmelerini sağlamak yararlı olacaktır.
---	--	--

ÖĞRENME TERCİHLERİ: KINESTETİK (Bedensel / Devinimsel / Dokunsal)

Genel Özellikler	Müzik Öğrencilerindeki Genel Yansımaları	Çalışma ve Öğretim Yöntemleri Önerileri
<p>Kinestetik/devinimsel biçimin tanımlanmasında beden, denge, el becerisi, devinim gibi kavramların önemi vardır. Dünyayı duygularıyla algılarlar.</p> <p>Bu öğrenme biçimine sahip bir öğrenci genellikle duygu ve düşüncelerini beden dili ile ifade etmeye, somut şeyler üretmeye ve etkinliklere aktif olarak katılmaya ilgi duyar, isteklidir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kinestetik öğrenciler, hareket ederek, dokunarak ve yaparak öğrenmeyi tercih eder; etkin olarak çevrelerindeki dünyayı keşfederek öğrenmek isterler • Uzun süre hareketsiz kalamazlar, • Yaptıkları şeyi daha iyi hatırlarlar, • Motor koordinasyonları iyidir, o nedenle enstrüman çalma, dans, spor gibi bedensel anlamda aktif olarak katıldıkları işlerde daha başarılı olurlar, • Ders esnasında kendilerini meşgul 	<p>İşitsel biçim gibi kinestetik biçime sahip öğrenciler de özellikle bir müzik aleti çalmaya oldukça yatkındırlar.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hem çalgısını hem de nota kalıplarını hissedinceye kadar sık tekrarlar yaparak öğrenmek tercihidir. • Çalışırken bedensel olarak da yaptığı işe katılır. Sabit kalarak çalışamaz, ufak da olsa devinim halindedir. • Enstrümanı tutuş yada teknik bir takım hareketlerde oluşturduğu yanlış bir kalıbı düzeltmesi görsel yada işitsellere göre biraz daha zordur. Çünkü onu fazlasıyla benimsemiştir. • Parmak hareketleri ve dokunma hissiyle 	<p>Dokunsal/devinimsel biçime sahip bireyler bu stili doğru kullandıkları takdirde enstrüman çalmaya oldukça meyilli bireylerdir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • En iyi, yaparak ve tekrarlayarak öğrenirler (Gökbudak, 2003). Özellikle başlangıçta çalgıyı daha kolay benimsemesi için uygulanan çeşitli oyunlar, farklı çalışma şekilleri (kemanı pizz. hayali,gitar şeklinde.vb. çalışma) işe yarayacaktır. • Biraz gürültücü çalıştılarından ve aynı şeyleri defalarca tekrarladıkları için önemli ayrıntıları atlamaları muhtemeldir. O nedenle, örn; birbirine benzer kalıpların ve pasajların ayrı çalışılması, değişik parmak ve yay kombinasyonları kullanılması, akorlara ayrıca yer verilmesi gibi yöntemler dikkatlerini çalma kalitesine

<p>tutmak amacıyla ders notu tutmayı tercih eder; etkinliklere fiziki olarak katıldıklarında daha iyi öğrenirler.</p>	<p>kolaylıkla ezberler.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eseri/etüdü ilk başta yanlışlarıyla da olsa tamamen çalarak genel dokuyu hissetmek ister. Hissederek çalışır. • Çaldığı eserin duygusunu fazlasıyla hissettiğinden yüzünde ve mimiklerinde bu rahatlıkla hissedilir. 	<p>yöneltilmelerini sağlanacaktır.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Özellikle başlangıç aşamasında öğrencinin enstrümanı daha rahat hissetmesi ve benimsemesi için öğretmenin de çalışma katılması (birlikte yay çekme vb. gibi) etkili olacaktır. • Ders sonunda ve ufak başarılarında sırtını sıvazlamak gibi hareketlerle öğrenciyi motive etme, • Çalıştığı eserin onda ne gibi duygular uyandırdığını sorarak kendi yaşantısıyla bağ kurmasını böylelikle öğrenmenin daha kalıcı olmasını sağlamak kinestetik öğrenme biçimlerine sahip öğrencilerde yararlı olacaktır.
---	---	---

Bütün bu yaklaşımlardan ve öğrenme tercihlerinin ve bunlara göre ders programları ve öğretim yöntemleri geliştirmenin bireysel eğitimin en yoğun yapıldığı güzel sanatlar eğitimindeki öneminden hareketle bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada Güzel Sanatlar Eğt. Bölümü öğrencilerinin öğrenme tercihlerinin anabilim dalı, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre değişip değişmediği ve nasıl bir dağılım gösterdiği araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Buna göre araştırmanın problem cümlesi şu şekilde belirlenmiştir:

“Güzel Sanatlar Eğt. Bölümü öğrencilerinin öğrenme tercihleri nasıl bir dağılım göstermektedir ve bu dağılım anabilim dalı, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre değişmekte midir?”

Bu cümleden hareketle şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Resim-iş ve müzik eğitimi öğrencilerinin *öğrenme tercihleri* nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. Resim-iş ve müzik eğitimi öğrencilerinin öğrenme tercihleri *cinsiyetlerine* göre değişmekte midir?
3. Resim-iş ve müzik eğitimi öğrencilerinin öğrenme tercihleri *sınıf düzeylerine* göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

YÖNTEM

Araştırmanın modeli: Bu araştırma tarama modelinde (survey) yapılmış bir çalışmadır. Örneklem: Araştırma örneklemini Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğt. Bölümü'nde 2008-2009 öğretim yılında 1.,2.,3. ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan seçkisiz olarak alınmış 97 müzik ve 104 resim-iş (64 erkek, 137 bayan) öğrencisi oluşturmaktadır (n= 201).

Veri toplama aracı: Öğrencilerin öğrenme biçimlerinin tespitinde VARK öğrenme tercihleri envanteri kullanılmıştır.

VARK Öğrenme Tercihleri Envanteri: 1987 yılında Yeni Zelanda Lincoln Üniversitesi'nden Neil Fleming (2001) tarafından geliştirilmiştir. VARK (Visual, Aural, Read-write, Kinesthetic) sisteminde görsel, işitsel, okuma-yazma ve devinimsel/dokunsal algılamalar ele alınmıştır. Geliştirilen sorulara verilen yanıtlar bireylerin bilgi alışverişlerini nasıl yaptıklarını, bilgiyi işleme tercihlerinin neler olduğunu başka bir deyişle; bireyin hangi özelliğinin ağır bastığını dolayısıyla da öğrenme ya da öğretme tercihlerini belirlemektedir. VARK Öğrenme Tercihleri envanteri, toplam 13 anket sorusundan oluşmaktadır. Envanterde

13 anket sorusuna ilişkin 13 farklı senaryo yaratılarak, bireyin o durumda ne yapacağı sorulmaktadır. Birden fazla yolu tercih eden birey birden fazla seçeneği işaretleyebilmekte ya da seçeneklerden hiçbirini uygun bulmuyorsa soruyu boş bırakabilmektedir. Envanter sorularına verilen cevaplar Visual (görsel/görerek), Aural (işitsel), Read-write (okuma-yazma) ve Kinesthetic (devinimsel/yaparak/dokunsal) olma durumlarına göre puanlanarak bu dört boyutta toplam puan elde edilmiştir. Puanların yüksekliği ilgili öğrenme biçiminin yüksek oranda tercih edildiğini göstermektedir. Anketi cevaplayan bir birey birden fazla öğrenme biçimini tercih edebilmektedir.

Bu yönüyle araştırmanın örneklemindeki öğrenciler tek, çift ya da çok yönlü bir öğrenme biçimine sahip olabilmektedir.

(Araştırmanın giriş kısmında öğrenme tercihleri literatürdeki pek çok kaynağa dayanarak; görsel, işitsel ve kinestetik olmak üzere 3 boyutla sınırlandırılmıştır. Vark öğrenme tercihleri envanterinde ayrı bir madde olarak yer alan read and write (okuma-yazma ağırlıklı) stili bize göre kinestetik stille çok yakın özellikler göstermektedir. Araştırma bulguları da o yönüyle değerlendirilecektir).

Verilerin analizi: Verilerin analizinde SPSS istatistik programı kullanılarak, öğrenme tercihleri için öğrencilerin anabilim dalı, cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre bağımsız t testi ve varyans analizi ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Müzik ve Resim Anabilim Dalı Öğrencilerinin Öğrenme Biçimlerinin Karşılaştırılması

	BÖLÜM	n	A.Ortalama	S.Sapma	t	P
V- Görsel	Müzik	97	2,38	1,551	4,56*	0,000
	Resim	104	3,50	1,895		
A- İşitsel	Müzik	97	4,24	1,682	1,22	0,22
	Resim	104	3,91	2,029		
R- Okuma-yazma	Müzik	97	3,09	1,942	0,90	0,371
	Resim	104	3,34	1,883		
K- Kinestetik	Müzik	97	4,23	1,806	0,25	0,799
	Resim	104	4,16	1,713		

p* < 0.05

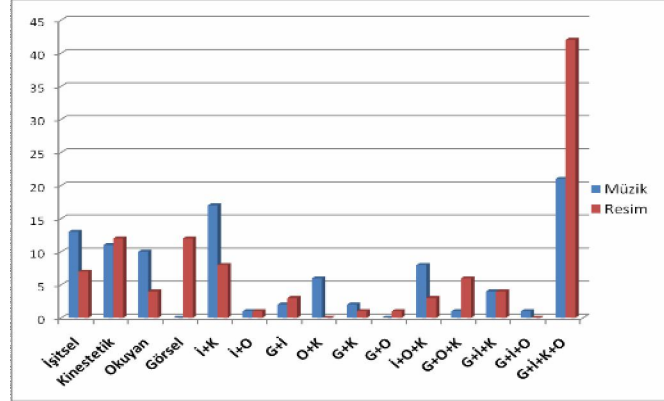
Tablo 1’de müzik ve resim bölümlerindeki öğrencilerin Vark Öğrenme Tercihleri envanterinden aldıkları puanların dağılımı görülmektedir. Bağımsız t testi ile gerçekleştirilen analizlere göre ölçeğin ‘görsel’ stil boyutunda anlamlı farklılıklara rastlanmış, diğer boyutlarda ise manidar bir farklılığa rastlanmamıştır. Görsel öğrenme stilinde resim bölümündeki öğrenciler müzik bölümündeki akranlarına kıyasla daha yüksek ortalamalar elde etmiştir. Başka bir deyişle, öğrenme stilleri açısından resim öğrencileri görsel stilleri daha fazla tercih ederken, işitsel, okuma-yazma ve kinestetik stil her iki bölüm öğrencileri tarafından benzer düzeylerde tercih edilmektedir.

Tablo 1.1. Müzik ve Resim Anabilim Dalı Öğrencilerinin Öğrenme Tercihleri Dağılımı

	A	AK	AR	ARK	K	R	RK	V	VA	VAK	VAR	VARK	VK	VR	VRK
Müzik	13	17	1	8	11	10	6	0	2	4	1	21	2	0	1
	13,40	17,53	1,03	8,25	11,34	10,31	6,19	0,00	2,06	4,12	1,03	21,65	2,06	0,00	1,03
Resim	7	8	1	3	12	4	0	12	3	4	0	42	1	1	6
	6,73	7,69	0,96	2,88	11,54	3,85	0,00	11,54	2,88	3,85	0,00	40,38	0,96	0,96	5,77

p* < 0.05

Yukarıdaki tabloda ve aşağıdaki grafikte ise her iki anabilim dalı öğrencilerinin öğrenme tercihlerinin nasıl bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Müzik bölümü öğrencilerinin en fazla tercih ettikleri stiller sırasıyla; A (işitsel), K (kinestetik) ve R (okuma-yazma)'dir. Buna karşın resim bölümü öğrencileri ise en fazla sırasıyla V (görsel) ve K (kinestetik) stilleri tercih etmektedir. Genel olarak bakıldığında ise; her iki bölüm öğrencileri çoklu öğrenme stilini (VARK) büyük oranda tercih etmektedir.

Grafik 1. Resim ve müzik öğrencilerinin öğrenme tercihleri dağılımı

Tablo 2. Cinsiyete Göre Öğrenme Stillerinin Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	A.Ortalama	S.Sapma	t	-p-
Görsel	Erkek	64	2,78	1,704	-,952	,342
	Kız	137	3,04	1,874		
İşitsel	Erkek	64	4,14	1,735	,367	,714
	Kız	137	4,04	1,938		
Okuma/yazma	Erkek	64	3,27	2,064	,236	,813
	Kız	137	3,20	1,842		
Kinestetik	Erkek	64	4,31	1,641	,653	,514
	Kız	137	4,14	1,808		

P* < 0.05

Tablo 2’de müzik ve resim anabilim dalındaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre aldıkları puanların dağılımı görülmektedir. Analizlere göre ölçeğin tüm boyutlarında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Başka bir deyişle her iki branşta da kız ve erkek öğrenciler öğrenme stillerinin tüm boyutlarını benzer düzeylerde tercih etmektedirler.

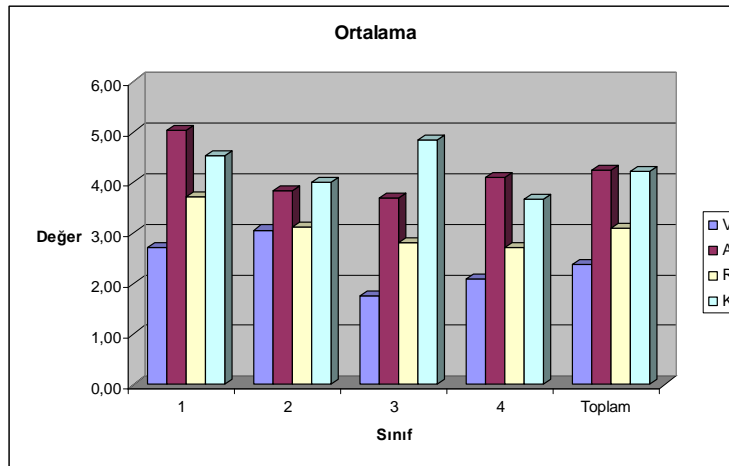
Tablo 3. Müzik Bölümündeki Öğrencilerin “Sınıf Düzeylerine” Göre Öğrenme biçimlerinin Karşılaştırılması

Sınıf		V (görsel)	A (işitsel)	R (okuma-yazma)	K(dokunsal/ devinimsel)
1	A.Ortalama	2,71	5,04	3,71	4,54
	N	28	28	28	28
	S.Sapma	1,697	1,710	2,462	2,027
2	A.Ortalama	3,06	3,83	3,11	4,00
	N	18	18	18	18
	S.Sapma	1,662	1,339	1,530	1,283
3	A.Ortalama	1,75	3,70	2,80	4,85
	N	20	20	20	20
	S.Sapma	1,251	1,129	1,473	1,309
4	A.Ortalama	2,10	4,10	2,71	3,68
	N	31	31	31	31
	S.Sapma	1,350	1,921	1,829	2,006

Toplam	A.Ortalama	2,38	4,24	3,09	4,23
	N	97	97	97	97
	S.Sapma	1,551	1,682	1,942	1,806
	F	3,227*	3,447*	1,535	2,198
	P	,026	,020	,211	,094

P* < 0.05

Müzik eğitimi alan öğrencilerin sınıf düzeyine göre öğrenme tercihlerinin karşılaştırılmasında varyans analizi tekniği kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre görsel ve işitsel stilde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bulgulara göre 2. sınıf öğrencileri 3. sınıflara kıyasla daha fazla görsel stili tercih etmektedirler. İşitsel stilin ise 1 sınıftaki öğrenciler tarafından daha fazla tercih edildiği görülmüştür. Diğer öğrenme biçimlerinde ise sınıflara göre manidar bir fark ortaya çıkmamıştır.

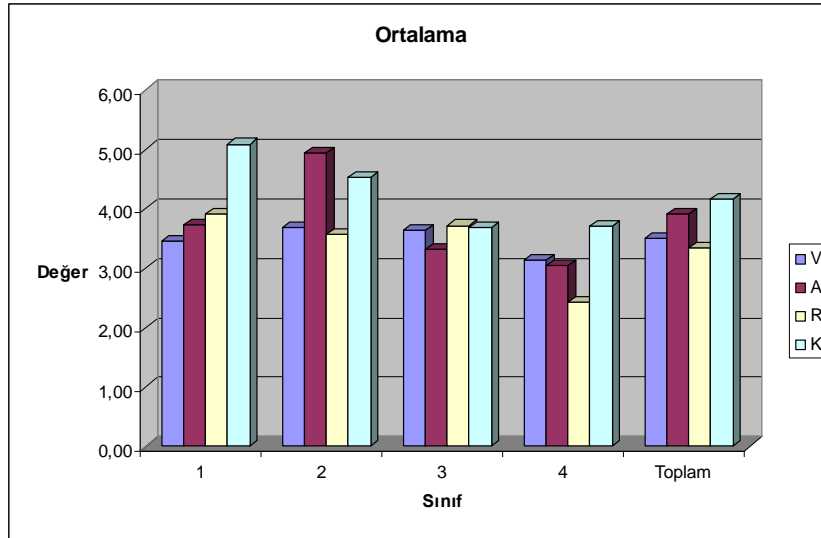

Grafik 2. Sınıflara göre müzik öğrencilerinin öğrenme tercihleri dağılımı

Tablo 4. Resim Bölümündeki Öğrencilerin "Sınıf Düzeylerine" Göre Öğrenme biçimlerinin Karşılaştırılması

Sınıf		V (görsel)	A (işitsel)	R (okuma-yazma)	K (kinestetik/dokunsal)
1	A.Ortalama	3,45	3,73	3,91	5,09
	N	11	11	11	11
	S.Sapma	1,214	2,149	1,375	2,119
2	A.Ortalama	3,68	4,95	3,58	4,53
	N	40	40	40	40
	S.Sapma	2,068	2,112	2,252	1,783
3	A.Ortalama	3,64	3,32	3,72	3,68
	N	25	25	25	25
	S.Sapma	2,234	1,819	1,487	1,376
4	A.Ortalama	3,14	3,04	2,43	3,71
	N	28	28	28	28
	S.Sapma	1,533	1,374	1,526	1,512
Toplam	A.Ortalama	3,50	3,91	3,34	4,16
	N	104	104	104	104
	S.Sapma	1,895	2,029	1,883	1,713
	F	,485	7,013*	3,271*	3,162*
	P	,693	0,000	,0034	,028

P* < 0.05

Grafik 3. Sınıflara göre resim öğrencilerinin öğrenme tercihleri dağılımı

Resim-iş abd. öğrencilerinin sınıf düzeyine göre öğrenme tercihlerine bakıldığında işitsel okuma-yazma ve kinestetik öğrenme tarzlarında anlamlı farklılıklar göze çarpmaktadır. Fark çıkan öğrenme biçimleri ayrıntılı olarak incelendiğinde, işitsel ve kinestetik stilin 1 ve 2. sınıflarca daha fazla tercih edildiği görülmüştür. Okuma-yazma (reading) stilinin ise en az 4. sınıf öğrencilerince tercih edildiği dikkati çekmektedir.

TARTIŞMA SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma resim-iş ve müzik öğretmenliği anabilim dallarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin (n=201) öğrenme tercihlerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada öğrencilerin öğrenme tercihlerinin nasıl bir dağılım gösterdiği, anabilim dalı, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre şu sonuçlar elde edilmiştir:

1. *Anabilim dallarına* göre öğrencilerin tercihleri şöyle bir dağılım göstermiştir: Müzik bölümü öğrencileri işitsel ve kinestetik (devinimsel/dokunsal) öğrenme stilleri başta olmak üzere tüm öğrenme stillerini (VARK) aktif olarak kullanırken, resim-iş öğrencileri daha çok görsel ve kinestetik öğrenme stillerini tercih etmektedirler. Genel olarak bakıldığında ise; her iki bölüm öğrencilerinin de çoklu öğrenme stilini (VARK) büyük oranda tercih ettikleri görülmüştür (Tablo 1, Tablo 1.1, Grafik 1).

Bu sonuçlar, görsel sanatların bir dalı olan resim eğitiminde görselliğin ve kinestetik duyunun etkililiğini bir kez daha vurgularken, ilk etapta işitsel sanatların bir kolu olduğu düşünülen müziğin, kinestetik başta olmak üzere pek çok algılama stilini de içinde barındırdığını ortaya koymaktadır.

Öğrenme tercihlerine yönelik yapılan başka araştırmalar incelendiğinde; Mahiroğlu (1999), öğrencilerin öğrenme stil tercihlerinin en çok görsel olduğunu, onu işiterek ve yaparak/dokunsal öğrenme tercihlerinin izlediğini; Çelik (2004), öğrencilerin öğrenme stilleri dağılımlarının, öncelikli olarak %81,8 görsel, ikinci olarak %65,6 işitsel ve üçüncü olarak %62,3 kinestetik olduğunu (akt. Çağlayan ve Taşkın, 2008).

Yapılan başka bir çalışmada da farklı branşlardaki (matematik, fen bilgisi, sınıf öğretmenliği) öğretmen adaylarının öncelikle görsel, ikinci olarak da işitsel biçimi tercih ettiklerini ortaya koymuşlardır (Çubukçu, 2004). Araştırmacılar, görsel algının öğrenme tercihlerinde baskın olmasının nedenini ise görme duyusunun öğrenmeye etkisinin yüksek olmasına bağlamışlardır.

2. Araştırma bulgularına göre öğrenme biçimleri ölçeğinin hiçbir boyutunda *cinsiyet* açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Tablo 2). Öğrenme stillerinin tüm boyutlarını kız ve erkek öğrenciler benzer düzeylerde tercih etmektedirler.

Araştırmamızla uyumlu olarak öğrenme biçimlerinin cinsiyete göre farklılaşmadığına destekleyen pek çok araştırma mevcuttur. Örneğin; resim-iş eğitimi öğrencilerinin öğrenme stillerinin araştırıldığı başka bir çalışmada da (Tuna, 2008) kız ve erkek öğrencilerin sahip olduğu öğrenme stilleri arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Demir (2006), öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile öğrenme stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını; aynı şekilde beden eğitimi aday öğrencilerine yönelik başka bir çalışmada da (Çağlayan ve Taşgın, 2008) öğrencilerin öğrenme biçimlerinin cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşmadığı; yine türkçe öğretmenliği öğrencileriyle yapılan başka bir çalışmada (Demir, 2008) öğrenme stillerinin onların cinsiyetleriyle anlamlı bir ilişki göstermediği tespit edilmiştir.

Farklı öğrenci grupları ve envanterlerle yapılan başka çalışmalarda da; Shaw ve Marlow, 1999; Karakış, 2006; Loo, 2002; Fer, 2003; Ames, 2003; Crabtree, 2003 öğrencilerin öğrenme biçimleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını (akt. Çağlayan ve Taşgın, 2008) tespit etmişlerdir.

Literatürde cinsiyetin öğrenme stili üzerinde etkisi olmadığını gösteren çok sayıda araştırmaya rağmen cinsiyetin öğrenme stili üzerinde belirleyici bir rolü olduğunu gösteren araştırmalarda mevcuttur. Örneğin, Ergür ve Saraçbaşı (2002) tarafından yine üniversite öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada kız öğrencilerin görsel öğrenmeye daha yatkın olduğunu, erkek öğrencilerin ise devinimsel/kinestetik öğrenmeye daha eğilimli olduğunu tespit etmişlerdir. Aynı şekilde farklı araştırmacılar (Çubukçu, 2004; Çaycı ve Ünal, 2007; Matthews, 1991; Ewing ve Yong, 1993; Matthews, 1996; Ergür, 1998; Taylor, 2001; Otrar, 2006) tarafından yapılan araştırmalarda da (akt. Çağlayan ve Taşgın, 2008) öğrencilerin öğrenme stillerinin tespitinde cinsiyetin önemli bir etken oluşturduğu gözlemlenmiştir.

Bu noktada bulunan sonuçların birbiri ile çelişkili gözükmesinin sebebini; literatürde öğrenme stillerine ait birden fazla kuramsal açıklamanın bulunması ve bunlara bağlı olarak geliştirilen ölçme araçlarının fazlalığı olarak açıklanabilir.

3. Öğrenme biçimlerinin *sınıf* düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgular incelendiğinde; Müzik anabilim dalı öğrencilerinden 2. sınıflar 3. sınıflara kıyasla daha fazla görsel stili (V) tercih etmektedirler. İşitsel stilin (A) ise 1 sınıftaki öğrenciler tarafından daha fazla tercih edildiği görülmüştür. Diğer öğrenme biçimlerinde ise sınıflara göre manidar bir fark ortaya çıkmamıştır (Tablo 3, Grafik 2).

Resim-iş abd. öğrencilerinin sınıf düzeyine göre öğrenme tercihlerine bakıldığında ise (Tablo 4, Grafik 3); işitsel, okuma-yazma ve kinestetik öğrenme tarzlarında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Fark çıkan öğrenme biçimlerine ayrıntılı olarak baktığımızda, işitsel (A) ve kinestetik (K) stilin 1 ve 2. sınıflarca daha fazla tercih edildiği, okuma-yazma (R) stiline ise 4. sınıftaki öğrencilerce çok az tercih edildiği bulunmuştur.

Görüldüğü üzere sınıflara göre öğrenme tercihleri farklı dağılımlar göstermektedir. İşitsel ve yaparak-yaşayarak öğrenme de diyebileceğimiz devinimsel/kinestetik tarzın her iki anabilim dalında da ilk sınıflarda daha fazla tercih ediliyor olması bu iki stilin, öğrenme sürecinin başında daha etkili olduğunu düşündürmektedir. Resim-iş eğitimi öğrencileriyle yapılan bir çalışmada (Tuna, 2008) öğrencilerin sahip olduğu öğrenme stillerinin sınıf düzeylerine göre dağılımında anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir. Literatürde öğrenme tercihlerinin sınıf düzeylerine göre nasıl değiştiğine yönelik çok fazla araştırmaya rastlanmamış olması tartışmamızı kısıtlı bırakmaktadır.

Sınıflara, branşlara ve hatta yaş gruplarına göre yapılacak ayrıntılı araştırmalarla öğrencilerin tercihlerini neye göre belirlediği daha net ortaya çıkacaktır.

SONUÇ olarak; genel olarak bütün eğitim alanlarında fakat öncelikli olarak bireysel eğitimin ön planda olduğu sanat bölümlerindeki eğitim ortamlarının düzenlenmesinde öğrencilerin bireysel özellikleri önem kazanmıştır. Bu noktada, öğrencilerin öğrenme stili tercihleri de ön plana çıkmıştır. Her bireyin farklı şekilde öğrendiği görüşünden hareketle öğrencilerin öğrenme stilleri konusunda bilgi sahibi olunması, onlara yönelik hangi eğitim faaliyetlerinin yapılacağı, bu faaliyetlerde nelere yer verileceği ve öğrencilere göre bu aktivitelerin nasıl düzenleneceğini planlamada rehber rolünü üstlenecektir/üstlenmelidir. Öyle ki, öğrencilerin sahip oldukları öğrenme stili tercihleri öğrencilerin derse yaklaşımlarını, öğrenme için harcadıkları çabayı ve sonuç olarak o derste gösterdikleri performansı etkilemektedir.

Yapılan bu araştırmayla, güzel sanatlar öğrencilerinin öğrenme tercihleri kısıtlı değişkenler kullanılarak genel anlamda tespit edilmeye çalışılmıştır. Her ne kadar -yüksek öğretim programına göre- müzik ve resim anabilim dalları aynı bölümün farklı dalları olarak adlandırılrsa da öğrencilerin öğrenme tercihlerinin aynı doğrultuda yoğunlaşmadığı tam tersi branşlara göre farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Bu sonuç yakın branşlar olarak algılanan ve aslında öğretim programları, öğrenim ve öğretim yöntemleri, eğitim süreçleri vb. pek çok faktörle birbirlerinden farklılık gösteren her iki dalın kendi içlerinde yeniden düzenlenerek, birbirlerinden bağımsız tamamen farklı bölümler olarak yeniden yapılandırılmaları gerektiği görüşünü bir kez daha göz önüne getirmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulguların, resim ve müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda çalışan öğretim elemanlarının, öğrencilerin hangi öğrenme stiline sahip olduklarını araştırmaları ve tespit ettikleri öğrenme stillerine uygun öğretim yöntem ve materyalleri geliştirmeleri konusunda yol gösterici olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda bir öğretmen adayı olan bu öğrencilerin kendi öğrenme stillerine uygun hazırlanacak ders tasarımları daha kolay ve kalıcı öğrenmelerine, ilerde kendilerinin de kullanabileceği ve oluşturabileceği öğretim ve öğrenim yöntemleri geliştirmelerine ve olumlu tutumlar geliştirmelerine yardımcı olacaktır.

Öneriler

Güzel sanatlar eğitimi öğrencilerine yönelik yapılan bu çalışma, sadece resim ve müzik anabilim dalları ile sınırlı tutulmuştur. Araştırma örnekleminin, değişkenlerin genişletilmesi hatta güzel sanatların farklı alanlarının da çalışmaya dahil edilmesi araştırmanın geçerliğine katkı sağlayacaktır. Bu araştırma eğitim fakültesi öğrencileriyle yapılmıştır. Ancak bu öğrencilerin aynı zamanda öğretmen adayları olması nedeniyle pedagojik formasyon derslerinin ve öğretim programlarında yapılan son değişikliklerle branş derslerinin azalmış olmasının da öğrenme tercihlerinde etkisinin olabileceğini düşündürmektedir. O nedenle sadece sanat eğitimi veren konservatuvarlar ya da güzel sanatlar fakültelerinde yapılacak bu tür bir çalışma öğrencilerin tercihler konusundaki profillerinin daha net ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır.

Genel anlamda da olsa, tespit edilen öğrenme profillerine göre geliştirilecek öğretim programlarının ve daha sonra bu programların bireysel uygulamalara göre genişletilmesiyle daha kalıcı ve etkili öğrenmeler gerçekleşecektir. O nedenle resim ve müzik eğitimi olarak her iki alanda da öğrenme-öğretme sürecinin öğrencilerin öğrenme stillerine cevap verecek şekilde düzenlenmesi yoluna gidilmelidir. Uzmanlardan da destek alınarak, öğrenciler iyi gözlemlenip birtakım mülakat ve testlerle analiz edilmeli, baskın özellikleriyle tanınmalı ve onların özelliklerine uygun çalışma ve öğretim yöntemleri geliştirilmelidir.

Bu noktada öğretim elemanlarının da kendi öğretim stillerinin farkında olmaları ve farklı öğrenim stillerine göre öğretim yöntemleri geliştirmeleri (öğretim etkinliklerinin

zenginleştirilmesi, tek bir öğretim yönteminde ısrarcı olunmaması vb.) konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Özellikle birebir yapılan çalgı derslerinde öğrencilerin farklı öğrenme stillerine uygun davranışlar sergiledikleri düşünülecek olursa öğretim elemanları tarafından yapılacak bu tür düzenlemeler son derece önemli olacaktır.

KAYNAKLAR

- Ames, P. C. (2003). Gender and Learning Style Interactions in Students' Computer Attitudes. *Journal Educational Computing Research*. 28 (3), 231-244.
- Çağlayan, H.S. ve Taşğın, Ö. (2008). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Sınavına Başvuran Aday Öğrencilerin Öğrenme Biçemlerinin İncelenmesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 199-212.
- Çaycı, B. ve Ünal, E. (2007). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sahip oldukları Öğrenme Stillerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Bilim Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 7, 3.
- Çelik, L. (2004). Teknoloji Yoğun Ortamların Öğrencilerin Öğrenme Stil Tercihlerine Uygunluğu. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Çubukçu, Z. (2004) “Öğretmen Adaylarının Düşünme Stillerinin Öğrenme Biçimlerini Tercih Etmelerindeki Etkisi”, *XIII.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Malatya
- Crabtree, D. S. (2003). A Study of Students' Learning Styles in ITV Broadcast, Remote, and Traditional Classrooms at East Tennessee State University. *Ph.D Thesis*. East Tennessee State University.
- Demir, M. K. (2006). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğrenme Stilleri ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. Bahar, Sayı: 23.
- Demir, T. (2008). Türkçe Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Öğrenme Stilleri ve Bunların Çeşitli değişkenlerle İlişkisi (Gazi Üniversitesi örneği). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Summer 2008, Volume 1, 4.
- Dunn, R. ve Dunn, K. (1993). Teaching Secondary Students Through Their Individual Learning Styles Practical Approaches for Grades 7-12. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Ekici, G. (2003). Öğrenme Stiline Dayalı Öğretim ve Biyoloji Dersi Öğretimine Yönelik Ders Planı Örnekleri (1. Baskı). Gazi Kitabevi. Ankara.
- Ergür, D. O. ve Saraçbaşı, T. (2002). Hacettepe Üniversitesi İngilizce Hazırlık Okulu Öğrencilerinin Öğrenme Tercihleri Yönünden İncelenmesi. *Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu*, 23-25 Mayıs. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi. Eskişehir.
- Ewing, N. J. and Yong, L. F. (1993). A Comparative Study of The Learning Style Preferences Among Gifted African-American, Mexican-American and American-Born, Chinese Middle-Grade Students. *Roeper Review*. 14 (3), 120-123.
- Felder, R.M. (1996). Matters of Style. *ASEE Prism*, 6(4), 18-23.
- Fer, S. (2003). Matematik, Fizik ve Kimya Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğrenme Biçemlerine Göre Kolay Öğrendikleri Öğrenme Etkinlikleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*. 28 (304), 33-44.

Fleming, N.D. (2001). Teaching and Learning Styles: VARK Strategies, Published by the Author.

Gencel, E. İ. (2006). Öğrenme Stilleri, Deneysel Öğrenme Kuramına Dayalı Eğitim ve Sosyal Bilgiler Program Hedeflerine Erişi Düzeyi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gökbudak, S. Z. (2003). Pişano Eğitiminde Etkin Öğretim İçin Öğrencilerin Öğrenme Durumlarının Rollü. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu*, 30–31 Ekim. s.193–197. Malatya.

Karakış, Ö. (2006). Bazı Yükseköğrenim Kurumlarında Farklı Öğrenme Stillere Sahip Olan Öğrencilerin Genel Öğrenme Stratejilerini Kullanma Düzeyleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Loo, R. (2002). The Distribution of Learning Styles and Types for Hard and Soft Business Majors. *Educational Psychology*. 22 (3), 349-360.

Mahiroğlu, A. (1999). G.Ü. Teknik Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğrenme Stilleri. 4. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri 1*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir.

Matthews (1991), The Effect of Learning Style on Grades of First-Year College Students. *Research in Higher Education*. 32(3), 253-268.

Matthews, D. B. (1996). An Investigation of Learning Styles and Perceived Academic Achievement for High School Students. *Clearing House*. 69 (4), 249-255.

Otrar, M. (2006). Öğrenme Stilleri ile Yetenekler, Akademik Başarı ve ÖSS Başarısı Arasındaki İlişkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ömür, Ö. (2003). Pişano Eğitiminde Nöro Linguistik Programlama Tekniklerinin Öğrenci Başarısı Üzerindeki Etkileri. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu*, 30–31 Ekim. s.186-192. Malatya.

Shaw, G. and Marlow, N. (1999). The Role of Student Learning Styles, Gender, Attitudes and Perceptions on Information and Communication Technology Assisted Learning. *Computers & Education*. 224, 33 (4) 223-234.

Sökezoğlu, D. (2003). Öğretim Elemanı Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Görsel, İşitsel Ve Dokunsal Algı Türlerinin Pişano Eğitimindeki Kullanılma Düzeyi. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu*, 30–31 Ekim. s. 224-228. Malatya.

Şimşek, N. (2002). BİG 16 Öğrenme Biçemleri Envanteri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*. 1 (1), 33-47.

Taylor, L. (2001). Learning Styles Preferences of Athletic Training Students and Athletic Training Educators: Similarities, Differences and Impact On Academic Performance. *Ph.D Thesis*. Texas Tech University.

Tuna, S. (2008). Resim-İş Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğrenme Stilleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, yaz-2008. 7, (25) 252-261.